

РОЗДІЛ 9.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ

План викладу і засвоєння матеріалу:

Мета та завдання фінансового планування

Методика розробки фінансового плану

Перспективне та поточне фінансове планування

Оперативне фінансове планування

Ключові поняття та терміни

- *фінанси підприємства*
- *фінансові ресурси*
- *фінансовий план*
- *показники фінансового плану*
- *інформаційна база фінансового планування*
- *принципи фінансового планування*
- *методика розробки фінансового плану*
- *плановий баланс доходів і видатків*
- *поточні фінансові бюджети*
- *методи розробки фінансових бюджетів*
- *фінансова стратегія*
- *стратегічне фінансове планування*
- *поточне фінансове планування*
- *оперативне фінансове планування*
- *платіжний календар підприємства*
- *касовий план*

9.1. Мета та завдання фінансового планування

Ефективне управління фінансами підприємства забезпечується за умови планування всіх фінансових потоків, процесів і відносин на підприємстві. Фінансове планування розглядається як цілеспрямована дія на господарську діяльність в цілому, на окремі ланки і суб'єкти господарювання з метою обґрунтування ефективних управлінських рішень. Фінансове планування тільки тоді дає позитивні результати, коли ґрунтується на знанні об'єктивних закономірностей суспільного розвитку, тенденціях руху фінансових ресурсів, вивченні вихідної бази, результативності раніше проведених заходів та фінансових операцій.

Ринок ставить високі вимоги до якості фінансового планування, оскільки за негативні наслідки своєї діяльності відповідальність несе саме підприємство. Зміст і форми фінансового планування мають бути суттєво змінені у зв'язку з новими економічними умовами та соціальними орієнтирами. Ринок підвищує вимоги до підприємств щодо забезпечення своєчасних платежів постачальникам за сировину, матеріали, енергоресурси, роботи і послуги, виплати заробітної плати своїм працівникам, проведення своєчасних розрахунків з державним бюджетом. Їх виконання можливе тільки при беззбитковій діяльності підприємств, достатній мобільності ресурсів та їх віддачі.

Досягнути цього можна лише шляхом налагодженої фінансової роботи на підприємстві, яка забезпечить поточний прогноз динаміки фінансових ресурсів в умовах зміни попиту на продукцію, цін, податків та інших кон'юнктурних факторів. Важливу роль в цьому повинні відігравати фінансові плани, які сприяють збереженню фінансової стійкості підприємства.

Фінансовий план активно впливає на всі сторони діяльності підприємства через вибір об'єктів фінансування, скерування коштів в залежності від їх віддачі на ті чи інші заходи, сприяє раціональному використанню трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

В умовах ринкової економіки змінився фінансово-кредитний механізм, зокрема, взаємовідносини підприємств з бюджетом в розподілі фінансових ресурсів, у тому числі прибутку. Ці зміни повинні відображатися в фінансових балансах, які сьогодні залишаються засобом визначення обсягів і джерел фінансових ресурсів підприємств, планування коштів та їх розподілу на потреби виробничого і соціального розвитку.

Обґрунтування фінансових показників діяльності підприємства досягається у процесі планування і прогнозування. Фактично фінансове прогнозування повинно передувати плануванню і визначати можливості управління рухом фінансових ресурсів на макро- і мікрорівнях. За допомогою фінансового планування конкретизуються прогнози, визначаються конкретні шляхи, показники, взаємопов'язані завдання, послідовність їх реалізації, методи досягнення поставленої мети.

Отже, фінансове планування - це науковий процес обґрунтування на певний період руху фінансових ресурсів підприємства і відповідних фінансових відносин. При цьому об'єктом планування є фінансова діяльність підприємства. Для формування і використання різних коштів визначаються рух ресурсів, фінансові відносини, які опосередковують їх, і нові вартісні пропорції.

В умовах ринку зростає значущість фінансового планування на мікрорівні, оскільки кожний крок підприємства пов'язаний з ризиком, приносить доходи або втрати і має бути попередньо розрахований, обґрунтований у різних варіантах, перш ніж буде прийнято рішення. Фінансовий стан підприємства, його нормальне функціонування, кінцеві результати залежать від наявності коштів. За допомогою фінансового планування прогнозуються доходи, їх раціональний розподіл з урахуванням інтересів кожного учасника відтворювального процесу та кінцевих результатів. Для цього обґрунтовуються фінансові завдання, показники, що характеризують рух фінансових ресурсів на різних стадіях їх кругообігу, розробляються фінансові баланси.

До основних завдань фінансового планування діяльності підприємства відносяться:

- забезпечення необхідними фінансовими ресурсами виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності;
- визначення напрямів ефективного вкладення капіталу, ступеня раціонального його використання;
- виявлення внутрішньогосподарських резервів зростання прибутку за рахунок економного використання ресурсів;
- встановлення раціональних фінансових відносин з бюджетом, банками та іншими підприємствами (організаціями, установами);
- дотримання інтересів акціонерів та інших інвесторів;
- контроль за фінансовим станом, платоспроможністю та утворенням і використанням виробничих і фінансових ресурсів.

До об'єктів фінансового планування на підприємстві належать дохід від реалізації продукції (робіт, послуг), обсяги оборотних активів та джерела їх поповнення, прибуток, джерела фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності, позабюджетні фонди, оновлення основних засобів, відносини з бюджетом та банками.

В умовах ринку підприємства самостійно розробляють і затверджують показники фінансових планів. Процес фінансового планування включає:

- розрахунки планових фінансових показників з використанням виробничих розділів плану діяльності підприємства;
- узгодження показників плану з акціонерами, банківськими установами;
- розгляд проекту плану керівництвом підприємства і трудовим колективом.

Для обґрунтування розробки фінансового плану принципове значення має проведення передпланового аналізу фінансової діяльності, в результаті якого виявляються резерви підвищення ефективності роботи підрозділів підприємства, вплив зовнішнього середовища - економічних, фінансових,

валютних, кредитних, конкурентних та інших умов, в яких здійснюється виробнича діяльність підприємства.

В умовах ринку в діяльності підприємства зовнішнє середовище є основним джерелом невизначеності, яке пояснюється непередбачуваністю, неможливістю врахування впливу всіх змін, дій і взаємозв'язків в ньому. При цьому потрібно зазначити, що ця невизначеність у фінансовій сфері проявляється в найбільшій мірі. Саме вплив зовнішнього середовища зумовлює появу ризику.

Для розробки фінансового плану підприємства необхідна належна інформаційна база. В якості такої бази використовують:

- постанови органів галузевого або територіального управління щодо розвитку підприємства;
- фінансові норми і нормативи;
- державні замовлення і контракти;
- обсяг державних централізованих капітальних інвестицій;
- інформацію про стан ринку товарів (робіт, послуг);
- результати аналізу виробничо-фінансової діяльності в попередньому (базовому) періоді;
- планові показники інших розділів плану економічного і соціального розвитку підприємства.

9.2. Методика розробки фінансового плану

Фінансове планування базується на таких принципах, як:

- принцип використання планових фінансових показників для управління фінансовими ресурсами підприємства;
- принцип ефективності, який орієнтує на досягнення позитивних фінансових результатів за окремими операціями від діяльності кожного підрозділу підприємства, на досягнення необхідного економічного і соціального ефекту;
- принцип комплексності та єдності мети. Він передбачає узгодження виробничих і фінансових ресурсів, планів на різних рівнях управління підприємством. При цьому необхідне поєднання загальнодержавних, колективних та особистих економічних інтересів учасників відтворення;
- принцип науковості, який забезпечує реальність та ефективність передбачених планом завдань.

Фінансове планування на підприємстві дає можливість втілити розроблені стратегічні цілі у форму конкретних фінансових показників; визначити життєздатність фінансових проектів; обґрунтувати доцільність одержання зовнішнього фінансування.

Фінансове планування здійснюється за такою схемою:

- проводиться аналіз фінансової ситуації;
- розробляється загальна фінансова стратегія підприємства;
- складається проект поточного фінансового плану;
- здійснюється коригування, ув'язка і конкретизація фінансового плану;
- розробляються оперативні фінансові плани;
- проводиться аналіз і контроль виконання фінансового плану.

На першому етапі аналізують фінансові показники діяльності підприємства за попередні 2 – 3 роки. Основна увага приділяється таким показникам, як обсяг реалізації продукції (робіт, послуг), собівартість

реалізованої продукції, фінансові результати діяльності підприємства. Такий аналіз дає можливість оцінити результати діяльності та визначити проблемні питання, що стоять перед підприємством.

На другому етапі здійснюють розробку фінансової стратегії та визначають фінансову політику за основними напрямками фінансової діяльності підприємства, складають основні прогностичні документи, які стосуються перспективних фінансових планів.

На третьому етапі уточнюють і конкретизують основні показники прогностичних фінансових документів за допомогою розробки поточних фінансових планів.

На четвертому етапі ув'язуються показники фінансових планів з виробничими, комерційними, інвестиційними та іншими планами, що розробляються підприємством.

На п'ятому етапі здійснюють оперативне фінансове планування, у процесі якого визначаються поточна виробнича, комерційна та фінансова діяльність підприємства і кінцеві фінансові результати його діяльності.

Процес фінансового планування завершується аналізом і контролем виконання фінансового плану. Цей етап полягає у зіставленні фактичних фінансових результатів діяльності підприємства з плановими показниками, виявленні причин відхилень від їх планового значення та у розробці заходів щодо усунення негативних явищ.

Ефективним щодо управління фінансовими ресурсами підприємства будь-якої форми власності є фінансовий план, який складається у формі балансу доходів і видатків на плановий період. Єдиної встановленої форми цього планового документу не існує, водночас баланс доходів і видатків, як правило, складають зі збалансованих між собою чотирьох розділів:

1. Доходи і надходження коштів
2. Витрати і відрахування
3. Платежі в бюджет
4. Асигнування з бюджету.

Вихідною інформацією для складання балансу доходів і видатків служать: планові показники виробничо-фінансової діяльності підприємства, плановий прибуток, його використання, амортизаційні відрахування, приріст оборотних активів, обсяги і джерела капітальних інвестицій, надходження і сплата податку на додану вартість та інші дані.

Плановий баланс доходів і видатків будівельного підприємства, наведено в табл. 9.1.

Таблиця 9.1.

Плановий баланс доходів і видатків будівельного підприємства

(тис. грн.)

Розділи і статті балансу	Всього на рік	У тому числі за кварталами			
		I	II	III	IV
A	1	2	3	4	5
I. Доходи і надходження					
1. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	7240	1680	1930	1990	1640
2. Амортизаційні відрахування	686	160	175	170	181
3. Цільове фінансування капітальних інвестицій	220	-	-	135	85
4. Мобілізація внутрішніх ресурсів в капітальному будівництві	14	3	3	4	4
5. Інші джерела фінансування капітальних інвестицій (крім банківського кредиту)	54	-	12	25	17
6. Податок на додану вартість, що надходить в складі виручки від реалізації робіт, послуг, товарно-матеріальних цінностей, іншого майна (податкове зобов'язання)	845	182	236	223	204
7. Довготерміновий кредит банку	490	-	-	290	200
8. Інші (позабанківські) довгострокові позики	-	-	-	-	-
Разом доходи і надходження	9549	2025	2356	2837	2331

А	1	2	3	4	5
II. Видатки та відрахування					
1. Капітальні інвестиції у виробничі об'єкти – всього:	4860	963	1165	1607	1125
У тому числі за рахунок:					
• власного прибутку	4695	929	1121	1553	1086
• інших джерел	165	34	44	48	39
2. Приріст нормативу власних оборотних активів – всього	68	-	-	38	30
у тому числі за рахунок прибутку	68	-	-	38	30
3. Витрати на виробничо-технічний розвиток (крім капітальних інвестицій)	106	22	27	27	24
4. Витрати на соціальний розвиток	84	20	22	22	20
5. Дивіденди, інші форми заохочення	1890	420	485	485	500
6. Погашення довгострокових кредитів	320	80	80	80	80
7. Податок на додану вартість, що сплачується підприємством постачальникам матеріалів	768	180	195	200	193
8. Інші витрати за рахунок доходів відображених в розділі I	276	58	72	72	74
Разом видатки та відрахування	8366	1743	2076	2531	2046
III. Платежі в бюджет					
1. Податок на прибуток	1810	420	482	498	410
2. Податок на додану вартість	253	59	68	70	56
3. Акцизний збір	-	-	-	-	-
Разом платежів в бюджет	2063	479	550	568	466
IV. Асигнування з бюджету та позабюджетних фондів					
1. Централізовані капітальні інвестиції	690	152	190	212	136
2. Інші витрати	190	45	50	50	45
Разом асигнувань	880	197	240	262	181
Перевищення платежів до бюджету над асигнуваннями	1183	282	310	306	285

У першому розділі „Доходи і надходження” згруповані всі джерела надходжень фінансових ресурсів – прибуток від усіх видів господарської діяльності підприємства, амортизаційні відрахування, які у складі виручки надходять підприємству й використовується як джерело фінансування

капітальних інвестицій на відновлення, реконструкцію й модернізацію основних засобів, інші фінансові ресурси, в тому числі централізовані.

Доцільність включення до складу ресурсів, що надходять підприємству, зумовлена тим, що одержаний в складі виручки від реалізації ПДВ має бути повністю перерахований до державного бюджету, але за вирахуванням видатків на оплату ПДВ підприємства як покупця матеріальних ресурсів, при чому не всіх, а тільки тих, що витрачені на виробництво продукції (робіт, послуг) і згідно із законодавством включаються до складу валових витрат.

У другому розділі балансу „Видатки та відрахування” відображаються всі видатки, джерела фінансування яких визначені в першому, а також четвертому розділах. Витрати, які фінансуються з кількох джерел, для зручності виділяються окремим рядком частина, що покривається за рахунок прибутку.

Третій і четвертий розділи містять платежі підприємства у державний бюджет, у тому числі податок на прибуток, ПДВ, акцизний збір, а також суму асигнувань з бюджету.

В балансі доходів і витрат визначається сума перевищення платежів у бюджет проти асигнувань із бюджету. Якщо баланс доходів і видатків складено правильно, то різниця між першим і другим розділами дорівнює різниці між платежами в бюджет й асигнувань з бюджету.

У наведеному балансі доходів і видатків загальна сума доходів і надходжень становить 9549 тис. грн., видатки і відрахування – 8366 тис. грн., перевищення надходжень над видатками – 1183 тис. грн., що відповідає статті четвертого розділу балансу.

Для перевірки правильності складання балансу з точки зору взаємозв'язку окремих доходів і видаткових статей і подальшого контролю за дотриманням використання окремих видів доходів і надходжень за цільовим призначенням, у практиці фінансового планування використовують так званий шахматний баланс.

В умовах ринкової економіки на вітчизняних підприємствах застосовують новий вид фінансового планування – бюджетування. У загальному вигляді бюджет – це кошторис доходів і видатків всіх господарських підрозділів підприємства, його функціональних служб і організацій. Складання фінансових бюджетів розглядається як основа внутрішньогосподарського оперативного планування, зіставлення витрат і результатів. Підприємство може розробляти декілька основних видів поточних фінансових бюджетів:

- **матеріальний бюджет** – відображає потребу підприємства в окремих видах матеріалів, будівельних конструкціях, необхідних для виконання виробничої програми;
- **трудоий бюджет** – визначає планові потреби підприємства в персоналі в цілому, в тому числі робітниках за професійно-кваліфікаційною ознакою;
- **бюджет адміністративно-управлінських витрат** – відображає планові витрати підприємства на здійснення основних управлінських функцій;
- **бюджет готівки** – визначає рух грошових потоків підприємства, його доходів і видатків, характеризує рівень ліквідності;
- **бюджет додаткових вкладень капіталу** відбиває додаткові грошові кошти для розширення будівельного виробництва, оновлення основних засобів, впровадження новітніх технологій тощо.

За способом впливу факторів на діяльність підприємства розрізняють:

- **статичний бюджет** – в ньому всі показники визначають на початок планового періоду і не коригують впродовж року;
- **динамічний бюджет** – його показники постійно коригують після завершення певного періоду з врахуванням змін умов господарювання;

- **гнучкий бюджет** – складається для кількох можливих обсягів діяльності внаслідок впливу стохастичних факторів (зміна податкових ставок, інфляція, цін на матеріальні ресурси, енергоносії тощо).

В процесі складання бюджетів можуть використовуватися такі методи:

- **метод нарощування** – при його складанні враховуються показники попереднього бюджетного періоду з відповідним коригуванням динаміки змін у майбутньому;
- **пріоритетний метод** – ґрунтується на звітних даних і передбачає обґрунтування пріоритетних напрямів відносного скорочення або зростання бюджетних сум;
- **бюджетування з нульової точки** – на основі детального аналізу операцій та нормативів використання ресурсів формуються точні та найбільш обґрунтовані планові показники.

Інформація з окремих бюджетів використовується для формування зведених операційних і фінансових бюджетів підприємства.

В процесі формування планових бюджетів узгоджуються дії та інтереси різних підрозділів підприємства, підвищується обґрунтованість планів діяльності, створюються передумови для аналізу витрат, ефективності діяльності управлінського персоналу.

Фінансове планування на підприємстві здійснюється за трьома основними напрямками: перспективне, поточне та оперативне. Усі названі підсистеми фінансового планування повинні бути взаємопов'язані і взаємообумовлені.

9.3. Перспективне та поточне фінансове планування

Перспективне фінансове планування визначає найважливіші показники, пропорції й темпи розширеного відтворення, воно є головною формою реалізації мети підприємства. Перспективне планування включає розробку фінансової стратегії підприємства і прогнозування фінансової діяльності. Фінансова стратегія – це складова частина загальної стратегії економічного розвитку підприємства, яка повинна узгоджуватися з метою та напрямками, визначеними загальною стратегією. Водночас фінансова стратегія сама справляє суттєвий вплив на формування загальної економічної стратегії економічного розвитку підприємства. Це здійснюється в результаті зміни ситуації на фінансовому ринку, що зумовлює необхідність коригування фінансової та загальної стратегії розвитку підприємства. Взагалі фінансова стратегія – це особливий вид практичної фінансової роботи, яка полягає в розробці стратегічних фінансових рішень, що передбачають висування таких цілей і стратегій фінансової діяльності підприємства, реалізація яких забезпечує їх ефективне функціонування у довгостроковій перспективі та швидку адаптацію до мінливих умов зовнішнього середовища.

До основних ознак стратегічного фінансового планування можна віднести:

- спрямованість у перспективу (на період більше одного року);
- орієнтацію на вирішення ключових проблемних питань, від досягнення яких залежить виживання підприємства;
- органічне ув'язування поставлених цілей з обсягом і структурою ресурсів, необхідних для їх досягнення;
- врахування впливу на плановий об'єкт зовнішніх факторів, розробка заходів для розв'язання завдань планової фінансової системи;
- адаптивний характер, тобто здатність передбачити зміни зовнішнього і внутрішнього середовища фінансового планування об'єкта і пристосувати до них процес його функціонування.

Формування фінансової стратегії здійснюються за такою схемою:

- визначення періоду реалізації стратегії;
- аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища підприємства;
- формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства;
- розробка фінансової політики та заходів для забезпечення реалізації фінансової стратегії;
- оцінка розробленої фінансової стратегії.

При розробці фінансової стратегії важливим чинником є визначення періоду її реалізації, тривалість якого залежить від терміну формування загальної стратегії розвитку підприємства. У процесі формування фінансової стратегії необхідно звернути увагу на фактори зовнішнього середовища шляхом вивчення економіко-правових умов фінансової діяльності підприємства.

На заключному етапі розробки фінансової стратегії доцільно дати оцінку її ефективності шляхом: виявлення ступеня узгодженості цілей, напрямів та етапів реалізації стратегії підприємства; визначення ув'язки фінансової стратегії з прогнозованими змінами у зовнішньому середовищі; визначення можливості підприємства щодо формування власних і позикових джерел фінансування.

Основу перспективного фінансового планування становить прогнозування, яке полягає у вивченні можливого фінансового стану підприємства на тривалу перспективу. Прогнозування базується на узагальненні та аналізі наявної інформації з подальшим моделюванням можливих варіантів розвитку ситуацій і фінансових показників.

Поточне фінансове планування. Система поточного планування фінансової діяльності підприємства ґрунтується на розробленій фінансовій стратегії та фінансовій політиці за окремими напрямками фінансової діяльності. Поточний фінансовий план складають на рік з розподілом показників по кварталах. Дані, включені у поточні фінансові плани, характеризуються такими параметрами, як:

- результати фінансового аналізу за попередній період;
- плановані обсяги виробництва і реалізації продукції, а також інші економічні показники операційної діяльності підприємства;
- система розроблених на підприємстві норм і нормативів витрат окремих видів ресурсів;
- чинна система оподаткування;
- чинна система норм амортизаційних відрахувань;
- середні ставки кредитного та депозитного відсотка на фінансовому ринку тощо.

В процесі поточного фінансового планування принципове значення має розробка плану руху грошових коштів з урахуванням їх припливу (надходження і платежі), відпливу (витрати і видатки) та розрахунку чистого грошового потоку. Фактично він відображає рух грошових потоків за поточною (операційною), інвестиційною та фінансовою діяльністю.

План руху грошових коштів складають на рік з розподілом по кварталах і включають до нього надходження і видатки. У розділі надходжень відображають виручку від реалізації продукції, основних засобів і нематеріальних активів, доходи від позареалізаційних операцій та інші доходи, які підприємство має одержати впродовж року.

У видатковій частині відображаються витрати на виробництво реалізованої продукції, суми податкових платежів, погашення довгострокових позичок, сплата відсотків за користування банківським кредитом. Примірна форма плану руху грошових коштів підприємства представлена у табл. 9.2.

Наведена форма плану дозволяє перевірити реальність джерел надходження коштів та обґрунтованість видатків, синхронність їхнього виникнення, своєчасно визначити потребу в позикових коштах.

План руху грошових коштів на 2007 р.

Розділи і статті балансу	2007 р. (план)	У т. ч. за кварталами			
		I	II	III	IV
А	1	2	3	4	5
Надходження					
1. Від поточної діяльності					
1.1. Виручка від реалізації продукції (без ПДВ, акцизів і мит)	28120	6186	7311	7620	7003
1.2. Інші грошові надходження	106	16	35	32	23
Разом за розділом I	28226	6183	7346	7652	7026
2. Від інвестиційної діяльності					
2.1. Виручка від іншої реалізації без ПДВ	146	26	38	40	42
2.2. Доходи від позареалізаційних операцій	18	-	6	7	5
2.3. Доходи за цінними паперами					
2.4. Доходи від участі в діяльності інших організацій	39 54	10 -	12 23	9 19	8 12
2.5. Кошти, які надходять в порядку пайової участі у житловому будівництві	1480	290	372	380	438
Разом за розділом II	1737	326	451	455	505
3. Від фінансової діяльності					
3.1. Збільшення статутного капіталу	87	-	-	50	37
3.2. Збільшення заборгованості	-	-	-	-	-
3.2.1. Одержання нових позик і кредитів	230	130	100	-	-
3.2.2. Випуск облігацій	-	-	-	-	-
Разом за розділом III	317	130	100	50	37
Всього надходжень	30261	6639	7897	8157	7568
Видатки					
1. За поточною діяльністю					
1.1. Витрати на виробництво реалізованої продукції (без амортизаційних відрахувань і податків, які відносять на собівартість продукції)	21490	4670	5556	5790	5474
1.2. Платежі до бюджету					
1.2.1. Податки, включені до собівартості продукції	836	170	196	250	220
1.2.2. Податок на прибуток	1406	309	366	394	337

Продовження табл. 9.2.

А	1	2	3	4	5
1.2.3. Податок на інші доходи	78	33	23	13	9
1.3. Виплати з фонду споживання (матеріальна допомога та ін.)	920	206	230	226	258
1.4. Приріст власних оборотних коштів	110	-	-	64	46
Разом за розділом I	24840	5388	6371	6737	6344
2. За інвестиційною діяльністю					
2.1. Інвестиції в основні засоби і нематеріальні активи	211	50	66	48	47
2.1.1 Капітальні вкладення виробничого призначення	124	30	42	26	26
2.1.2. Капітальні вкладення невиробничого призначення	87	20	24	22	21
2.2. Довгострокові фінансові вкладення	-	-	-	-	-
2.3. Видатки за позареалізаційними операціями	9	-	-	3	6
2.4. Утримання об'єктів соціальної сфери	48	12	12	14	10
2.5. Інші видатки	16	3	4	4	5
Разом за розділом II	284	65	82	69	68
3. За фінансовою діяльністю					
3.1. Погашення довгострокових позичок	-	-	-	-	-
3.2. Сплата процентів за довгостроковими позичками	-	-	-	-	-
3.3. Короткострокові фінансові вкладення	120	-	-	70	50
3.4. Виплата дивідендів	80	19	21	21	19
3.5. Відрахування до резервного фонду	100	25	25	25	25
3.6. Інші видатки	4	-	-	2	2
Разом за розділом III	304	44	46	118	96
Всього видатків	25429	5497	6500	6924	6508
Перевищення доходів над видатками	4832	1142	1397	1233	1060
Перевищення видатків над доходами	-	-	-	-	-
Сальдо за поточною діяльністю	3386	795	975	915	701
Сальдо за інвестиційною діяльністю	1453	261	369	386	437
Сальдо за фінансовою діяльністю	13	86	54	-68	-59

При такій побудові плану руху грошових потоків плануванням охоплюється весь оборот грошових коштів. У разі виникнення дефіциту коштів це дає можливість проводити аналіз та оцінку надходжень і видатків

грошових коштів і приймати оперативні рішення про можливі способи фінансування. Заключним документом поточного фінансового плану виступає плановий баланс активів і пасивів на кінець планового періоду. У ньому відбиваються усі зміни в активах і пасивах за рахунок запланованих заходів, відображається стан майна і фінансових ресурсів підприємства.

Мета розробки балансового плану — визначення необхідного приросту окремих видів активів із забезпеченням їхньої внутрішньої збалансованості, а також формування оптимальної структури капіталу, яка гарантувала б достатню фінансову стійкість підприємства у майбутньому.

Поточне фінансове планування доповнює оперативне планування, яке використовується з метою контролю за надходженням поточної виручки на розрахунковий рахунок і витрачання наявних фінансових ресурсів.

9.4. Оперативне фінансове планування

Оперативне фінансове планування спрямовується на забезпечення стійкого фінансового стану підприємства, створення умов оперативного маневру власними і позиченими коштами.

Оперативний фінансовий план передбачає складання балансу надходжень і видатків, платіжного календаря, кредитного плану-заявки та касової заявки.

Платіжний календар – це інструмент оперативного планування, який складається на місяць з розбивкою на декади або тижні. У ньому визначаються очікувані на певний відрізок часу грошові надходження за всіма напрямками доходів і спроможність підприємства своєчасно виконувати всі свої фінансові зобов'язання.

Вихідними даними для складання платіжного календаря служать:

- планові матеріали стосовно випуску та реалізації продукції (робіт, послуг);
- кошториси на виконання будівельно-монтажних робіт і договори на поставку матеріальних ресурсів з постачальниками;
- терміни виплати заробітної плати, премій персоналу підприємства;
- узгоджені з податковою службою строки внесення платежів до державного бюджету та до позабюджетних державних фондів;
- кредитні договори з банками щодо строків одержання та сплати кредитів і відсотків за користування ними;
- дані бухгалтерського обліку про стан дебіторської та кредиторської заборгованості;
- виписки з банківських рахунків;
- оперативні матеріали відділів постачання, збуту, інших функціональних підрозділів про надходження коштів на підприємство у відповідні строки або потребу в коштах, яка виникає в даний період.

Платіжний календар складають на квартал з розподілом грошових коштів по місяцях, або на місяць з розподілом по декадах. У платіжному календарі відображається весь грошовий оборот підприємства, основна частка якого проходить через поточний, валютний, позиковий та інші рахунки підприємства в банку. У платіжному календарі відображається рух грошових коштів відповідно до їх використання (табл.. 9.3.).

Таблиця 9.3.

Платіжний календар будівельного підприємства на місяць

№ п/п	Статті	Квітень	У тому числі по декадах		
			I	II	III
A	Б	1	2	3	4
1	Надходження Виручка від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	1240	372	446	422
2	Виручка від реалізації основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів	126	-	72	54
3	Штрафи, пені та інші надходження від застосування економічних санкцій	18	5	13	-
4	Надходження від реалізації цінних паперів і валюти	12	-	-	12
5	Дивіденди, відсотки, прибутки від цінних паперів і валюти	428	-	-	428
6	Надходження від погашення дебіторської заборгованості	332	240	92	-
7	Кредити отримані	-	-	-	-
8	Аванси, отримані від покупців, замовників	245	-	245	-
9	Надходження орендної плати	86	-	-	86
10	Отримання безповоротної орендної плати	-	-	-	-
11	Цільові надходження	45	22	23	-
12	Кошти, що надходять для формування власного капіталу	27	-	-	27
13	Інші надходження	76	20	32	24
	Усього надходжень	2635	659	923	1053
1	Видатки Заробітна плата і прирівняні до неї платежі	496	496	-	-

Продовження табл. 9.3.

А	Б	1	2	3	4
2	Платежі в бюджет, усього у тому числі: <ul style="list-style-type: none"> • акцизний збір; • податок на додану вартість; • податок на прибуток; • податок на землю; • податок із власників транспортних засобів; • податки і збори 	- 42 53 9 6 28	- 42 53 - - 10	- - - - - 11	- - - 9 6 7
3	Внески в пенсійний фонд	23	23	-	-
4	Внески на обов'язкове соціальне страхування і страхування на випадок безробіття	188	188	-	-
5	Інші відрахування в позабюджетні фонди	12	-	-	12
6	Оплата за товарно-матеріальні цінності	342	106	98	138
7	Погашення кредиторської заборгованості	136	102	34	-
8	Погашення термінових позичок банку	-	-	-	-
9	Погашення прострочених позичок банку	109	-	-	109
10	Погашення довгострокових позичок банку	-	-	-	-
11	Сплата відсотків за кредит	6	6	-	-
12	Авансові платежі	-	-	-	-
13	Орендна плата	23	-	-	23
14	Платежі за векселями	-	-	-	-
15	Виплата дивідендів	32	-	-	32
16	Інші видатки	26	9	10	7
	Усього видатків	1531	1035	153	343
	Перевищення надходжень над видатками	1104	-	770	710
	Перевищення видатків над надходженнями	-	376	-	-
	Залишок коштів на початок квітня	482	-	-	-
	Залишок коштів на кінець квітня	1586	-	-	-

У платіжному календарі відображаються усі види грошових платежів та надходжень підприємств незалежно від їх джерел та напрямів використання.

Платіжний календар підприємства дає можливість забезпечити оперативне фінансування, виконання розрахункових та платіжних зобов'язань, відображати поточні зміни платоспроможності підприємства. З допомогою платіжного календаря простежується стан оборотних активів,

виявляється необхідність використання позикових та залучених коштів у плановому періоді.

Важливе місце в оперативній фінансовій роботі підприємства належить своєчасному погашенню кредиторської, а також стягненню в строк дебіторської заборгованості.

Принципове значення на підприємстві має організація повсякденного оперативного контролю за платежами та надходженням матеріальних цінностей, виконанням фінансових зобов'язань перед бюджетом, позабюджетними фондами, банками. Важливо періодично перевіряти дебіторську заборгованість за даними бухгалтерського обліку та звітності, інвентаризації. Дебіторська заборгованість, яка перевищує погоджені терміни платежів, знижує платоспроможність підприємства. У зв'язку з цим необхідно систематично аналізувати стан заборгованості кожного суб'єкта господарювання, зокрема: розрахунки з покупцями, підзвітними особами, іншими дебіторами; векселі одержані; аванси видані; бюджетні платежі, платежі із соціального страхування, з оплати праці.

Отже, за допомогою платіжного календаря здійснюють управління платоспроможністю підприємства, використанням тимчасово вільних грошових коштів, визначають потребу в обсягах короткострокового кредиту, організують постійний контроль за своєчасністю надходження коштів.

В процесі оперативного фінансового планування складають касовий план, в якому підприємство відображає обіг наявних грошових коштів, надходження та виплату грошей через касу. Складання касового плану та його виконання має важливе значення в оперативному управлінні грошовими потоками, характеризує забезпеченість підприємства наявними коштами, його платоспроможність.

Касовий план складається з 4-х розділів:

- надходження грошей;
- виплата грошей;

- розрахунок заробітної плати, яку необхідно виплатити працівникам підприємства;
- строки виплати заробітної плати та інших виплат.

Касовий план, як правило, складається на квартал, в якому містяться дані щодо обороту наявних коштів (надходження та виплату готівки) через касу підприємства.

Отже, постійний оперативний контроль, який здійснюється з допомогою вищеназваних документів, є важливим засобом виконання поточного фінансового плану.